

Золоте яблуко (кримськотатарська казка)

Автор Невідомий

Переклад Данила Кононенка

Жив колись давно падишах, якого Бог обдарував трьома синами. Був цей правитель людиною сильною, войовничою і щороку боровся з кимось із сусідів. Ті, не знаючи, як угамувати свого войовничого сусіда, звернулися до Всевишнього і попросили, аби той послав на падишаха заспокоєння.

Ніхто не знає — чи вплинули молитви сусідніх владарів, чи хвороба підкосила падишаха, — він осліп. Осліп і відразу перестав ходити на сусідів походами, повернув завойовані землі, вибачився перед сусідами і поклявся, що коли Бог допоможе йому позбутися сліпоти, він до останніх днів своїх житиме тихо й мирно.

Одного разу до палацу прийшов пастух. Сказав, що хоче бачити падишаха. А коли підвели до падишаха, то він вклонився, дістав із саквів саджанець і передав до рук сліпого:

— Славний падишаху! Я викопав цей саджанець високо в горах. Самітник, який живе на вершині, сказав, що це деревце має чарівну силу, і плоди його можуть зцілити найзнедоленіших.

Промовивши ці слова, пастух пішов. Падишах хотів подякувати йому, вручити нагороду, а того й слід пропав.

Падишах звелів посадити деревце в царському саду та берегти його як зіницю ока.

Минуло сім років, і на деревці з'явилося перше яблуко. З кожним днем наливалось воно соком. І не простим, а золотим. У той день, коли садівник мав зірвати яблуко і віднести його правителю, яблуко зникло. Падишах хотів покарати садівника, але передумав. Украсти яблуко з царського саду, обнесеного високим муром, простий смертний не міг...

Кожного наступного року падишах готувався скуштувати золоте яблуко, випробувати його цілющу силу, але щоразу невидимий злодій прихитрявся напередодні зробити свою чорну справу.

Якось восени, коли яблуко ось-ось повинно було дозріти, падишах покликав старшого сина і наказав йому:

— В тебе пильне око і міцна рука. Тільки тобі я можу довірити оберігати золоте яблуко.

Озброївся старший син і ввечері пішов вартувати. Всю ніч сидів під яблунею не заплющуючи очей, та варто було на світанку на якусь мить задрімати, як яблуко зникло. Прийшов син до батька і розповів йому все як було. Розхвилювався падишах, але синові докоряти не став.

Наступного року падишах довірив охороняти яблуко середульшому сину. Той не

тільки добре озброївся, а й обніс яблуньку високою колючою загорожею. Але й вона не допомогла. Варто було на мить задрімати — яблуко зникло!

На третій рік прийшов до падишаха найменший син і попросив довірити йому оберігати яблуко, але батько відмовив йому:

— Цього разу я поставлю надійних охоронців, і якщо вони не спіймають злодія — накажу відрубати їм голови!

Найменший син так образився на батька, що з очей у нього покотилися сльози. Пожалів його батько і погодився:

— Гаразд, дозволяю тобі спробувати щастя... Мабуть, не судилося мені покуштувати золотого яблука.

Настав час найменшому синові йти на варту. Зарядив він рушницю, нагострив шаблю і прийшов у сад. До ранку ходив довкола дерева і, коли почали злипатися очі, провів пальцем по гострому лезу шаблі — сон як рукою зняло.

Аж раптом над деревом з'явилась невелика хмарка, з якої висунулася рука й потяглася до золотого яблука, схопила його... Царевич прицілився і натиснув на гачок рушниці. Рука зникла, а хмарка почала віддалятися. Царевич помітив, як з хмарки падають на землю краплинки крові... Скочив він на коня і помчав услід за хмаркою.

Вже й сонце зійшло, а найменшого сина все немає. Наказав султан старшим синам відшукати найменшого і привести додому. Старші сини помітили в саду слід крові і спрямували своїх коней туди, куди він вів. Наздогнали вони найменшого брата і продовжили шлях разом з ним.

Кривавий слід привів братів до глибокої криниці, з якої піднімалося гаряче повітря. Старші брати відмовилися спуститися в криницю, а спустили туди найменшого. Три аркани довелося зв'язати до купи, перш ніж ноги принца торкнулися дна. На дні криниці він помітив лаз і сміливо пішов уперед.

Ішов він, ішов і зупинився біля кованих залізом дверей. Штовхнув плечем — двері відчинились, і він опинився у світлій кімнаті, де сиділа красива дівчина і ткала килим.

— Де той чоловік, який украв золоте яблуко? — запитав він.

— Не знаю, — відповіла дівчина. — Може, середня сестра знає. Вона в сусідній кімнаті.

Середня сестра послала принца до сестри найменшої. Увійшов принц до третьої кімнати, бачить — на килимі дівчина незвичайної краси грається золотим яблуком.

— Як ви сюди потрапили? — здивувалася дівчина. — Це володіння триголового змія. Він нещодавно повернувся пораненим і зараз відпочиває у себе в печері. Ідіть геть звідси! Якщо він вас побачить, розірве на сорок частин! Він викрав нас, трьох сестер, і ми тепер ніколи більше не побачимо сонця.

— Я вб'ю його! — сказав юнак і вийняв з піхов гостру шаблю...

— Рятуйтеся, поки не пізно! — почала благати його дівчина. — Вбити його неможливо. Щоб його вбити, треба знати, де він ховає свою смерть.

Навчив царевич дівчину, як можна вивідати у змія його секрет. Прийшла дівчина в печеру і почала гірко плакати. Змій прокинувся і запитав:

— Що трапилось, чому ти так гірко плачеш?

— О повелителю! Приснився мені страшний сон, ніби семиголовий змії убив вас, а нас, усіх трьох, забрав до себе. Мені дуже страшно за ваше життя, я дуже боюсь.

— Не бійся, не вб'є мене семиголовий змії. Я свою смерть з собою не ношу. Ніхто не знає, що вона лежить в глибині печери, на дні золотої шкатулки у залізній скрині... Тільки ти одна знаєш тепер мою таємницю. Отож заспокойся і бережи свою красу...

Дівчина розповіла усе юнакові, заховала його в скриню і, коли змії полетів на полювання, вони разом кинулися в печеру, туди, де стояла кована скриня. Довго довелося поморочитися юнакові із замком, перш ніж зміг відімкнути. Не встиг царевич відкрити й золоту шкатулку, як до печери залетів триголовий змії. Юнак роздав у кулані голубине яйце, котре знайшов у шкатулці. Змії ойкнув і впав набік, лише кінчик хвоста з золотистою китичкою волосся продовжував підмітати підлогу печери. Царевич відрізав китичку і сховав до кишені.

Довго чекали старші брати біля криниці найменшого. І коли вже втратили всяку надію, помітили, як заворушився кінець вірьовки. Зраділи брати, потягли і витягли старшу з сестер. За нею — середню, потім молодшу, а коли черга дійшла до найменшого брата, вони, пошепотівшись, кинули аркана в криницю.

Забув царевич лік дням і ночам, блукаючи по численних залах підземного палацу, поки не потрапив до кімнати, в якій стояла залізна клітка, а в клітці сидів у неволі могутній орел. Юнак визволив птаха з неволі, допоміг йому дістатись до криниці і, прив'язавши до лапи кінець аркана, підштовхнув угору, до світла.

Виліз царевич з криниці, відв'язав і відпустив орла в небо. Повернувся юнак у рідне місто, поселився на околиці в коваля, найнявшись до нього в помічники. Вирішив, перш ніж повернутися до палацу, дізнатися, як живуть брати і що сталося з трьома прекрасними дівчатами.

Якось на майдані він почув гучний голос палацового оповісника:

— Жителі нашої чудової столиці! Слухайте і не кажіть, що ви не чули! За нашим давнім звичаєм, старший син падишаха оголошує свої права на прекрасну пері, з якою він хоче одружитись. Якщо хтось з вас претендує на її руку, приходьте в п'ятницю на майдан і позмагайтеся з царевичем у стрільбі з лука, але пам'ятайте, перший постріл — за старшим сином падишаха!

Довго не міг заснути помічник коваля, все думав, як йому покарати старшого брата. Згадав про китичку. Дістав її з кишені, потримав у руках, висмикнув волосину... і раптом перед ним з'явився дідок заввишки з вершок:

— Що побажає син змія? Я готовий виконати будь-яке твоє доручення.

— Дай мені чорного коня, одяг, який не проб'є стріла, і лук з тупою стрілою...

У п'ятницю зібралося багато людей. Старший брат царевича вивів прекрасну пері на східці палацу, й оповісник, озирнувши юрбу поглядом, запитав, чи є бажаючі позмагатися з царевичем? Помічник коваля виїхав на чорному коні на майдан і прийняв виклик.

Першим стріляв старший брат. Стріла, випущена його рукою, влучила в груди

меншого і застрягла в одязі. Менший брат натягнув свій лук — і тупа стріла з такою силою вдарила старшого, що той не втримався й упав до ніг нареченої. Менший брат сіпнув свого коня і помчав геть.

Через тиждень оповісник оголосив, що середній син падишаха вирішив одружитися й оголошує свої права на прекрасну пері...

У п'ятницю середній брат вивів на східці палацу середульшу з сестер, і, щойно пролунало оголошення оповісника, як на майдан виїхав юнак на білому коні та, поранивши тупою стрілою нареченого, помчав з майдану.

Минув ще тиждень. Цього разу оповісник оголосив, що син візира бажає одружитися з прекрасною пері і готовий позмагатися з будь-ким, хто прийме його виклик. Цього разу на майдан виїхав юнак на золотистому коні і після пострілу сина візира пустив у нього стрілу і вбив його.

Варта, котра заздалегідь оточила майдан, кинулась до юнака, але той направив коня до палацу і постав перед падишахом. Батько, почувши голос сина, обійняв його.

— Ти живий, синку? Брати сказали, що ти загинув у пазурах змія...

— Здрастуйте, тату! Я убив змія і визволив з полону трьох пречудових пері. Брати, вирішивши позбутися мене, залишили мене помирати в глибокій криниці. А сьогодні хотіли видати заміж дівчину, яку я покохав, завдяки якій я переміг триголового змія і приніс тобі золоте яблуко. З'їж його і ти впізнаватимеш нас не лише по голосу, а й в обличчя.

З'їв падишах золоте яблуко — і зір знову повернувся до нього. Він знову побачив блакитне небо над головою, яскраве сонце, побачив обличчя синів. Побачив та й каже:

— Незважаючи на негідний вчинок братів, ти здійснив подвиг і залишився живим. Я оголошую тебе своїм спадкоємцем, і твоє право — покарати братів чи помилувати їх.

— Ні, тату, вони твої сини і мої брати. Я прощаю їм провину, і, якщо ти дав мені таке право, я наказую: віднині у нашому царстві відмінити смертні вироки. Нехай панують милосердя та справедливість.

Так відповів батькові найменший син. А згодом у столиці султанату відбулися три весілля, і все місто зібралося на майдані, щоб привітати царевичів. Більше за всіх радів коваль, адже він віднині став головним ковалем країни. А з дерева, котре щороку родило по одному яблуку, нинішня господиня дерева — дружина принца — зривала чарівний плід, розрізала його на вісім частин і давала їсти тим сліпим, які ніколи не бачили блакитного неба і яскравого сонця.